

ΨΗΦΙΔΕΣ

ΤΟΜΟΙ 2ος & 3ος

Των π. Αθανασίου Νίκου
Αλέξανδρου Οικονόμου
Πέτρου Στοΐδη

Στις 23 - 4 - 2009 παρουσιάστηκαν στην αίθουσα της Εστίας Μουσών τα νέα βιβλία του Μανώλη Βαλσαμίδα «ΨΗΦΙΔΕΣ, ΤΟΜΟΙ 2ος & 3ος» (ο πρώτος τόμος είχε εκδοθεί το 2002) Την παρουσίαση έκαναν ο π. Αθανάσιος Νίκου, ο αρχιτέκτονας Αλέξανδρος Οικονόμου και ο φιλόλογος Πέτρος Στοΐδης, που είχε και την επιμέλεια της ηλεκτρονικής παρουσίασης του εποπτικού υλικού. Παραθέτουμε στη συνέχεια μερικά αποσπάσματα από την παρουσίαση των βιβλίων, ώστε οι αναγνώστες του περιοδικού μας να σχηματίσουν μια ολοκληρωμένη ιδέα για το συνολικό έργο:

ΤΟΜΟΣ 2ος

Το περιεχόμενο αυτού του τόμου είναι: «γραπτά σημειώματα, δημοσιευμένα στο διάστημα 2002-2008 στην εφημερίδα ΛΑΟΣ της Βέροιας ή κάποια, στις τοπικές εφημερίδες της Νάουσας (τα περισσότερα στα ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑ ΝΕΑ). Η ποικιλομορφία της θεματικής του σχολιογράφου μπορεί στον πραγματικό χρόνο που δημοσιεύονταν τα «σημειώματα» να μην γίνεται ιδιαίτερως αισθητή, λαμβάνοντας υπόψη και το χρονικό διάστημα που μεσολαβούσε από τη δημοσίευση του ενός από το άλλο. Στην μορφή όμως που παρατίθενται στον τόμο αυτό, το ένα δίπλα στο άλλο, αποτελούν ένα τέτοιο μεγάλο όγκο, που πραγματικά είναι δύσκολο να επιλέξει κανείς τι να προβάλλει και τι να αφήσει λίγο πιο πίσω, έτσι για την οικονομία του χρόνου της παρουσίασης. Και τούτο γιατί το καθένα από αυτά αποτελεί ένα ολοκληρωμένο κείμενο, πραγματικό διαμαντάκι δημιουργικής γραφής, που με δεξιοτεχνικό τρόπο οδηγεί τον αναγνώστη να προσεγγίσει το θέμα του, δίνοντας κάθε φορά την αφορμή είτε να ενημερωθεί απλώς, ή ακόμα να το πάει παραπέρα, αν το επιθυμεί. Μπορούμε να δούμε το καθένα από αυτά περισσότερο ως αφορμές προβληματισμού του αναγνώστη και λιγότερο έτοιμες λύσεις ή κατασταλαγμένες απόψεις.

Όπως εύστοχα σημειώνει στον πρόλογό του

ο Τάσος Βαλσαμίδης, «...ο συγγραφέας παρατηρεί, εκθέτει, παίρνει θέση, αλλά και παρακινεί τον αναγνώστη να αναδεύσει τα δικά του βιώματα, το δικό του γνωστικό και το θυμικό του».

Έτσι, τα μικρά αυτά κείμενα αποτελούν πραγματικές «ψηφίδες», που όλες μαζί δημιουργούν ένα μεγάλο μωσαϊκό, που μας δίνει μια ολοκληρωμένη εικόνα του τρόπου σκέψης του συγγραφέα, των ανησυχιών του απέναντι σε μια τεράστια γκάμα θεμάτων, της ίδιας του της κοσμοθεωρίας, ως στάσης ζωής.

Ο δεύτερος τόμος των ΨΗΦΙΔΩΝ περιλαμβάνει ενότητες με **Επίκαιρα σημειώματα, Εκκλησιαστικά-Θεολογικά, Πολιτιστικά, Περιβαλλοντικά, Κοινωνικά-Παιδαγωγικά και τέλος Βιβλιοπαρουσιάσεις.**

Στα «Επίκαιρα Σημειώματα» ο συγγραφέας σχολιάζει θέματα της επικαιρότητας με φανερή την πρόθεση να οδηγήσει τους αναγνώστες του και πρώτα απ' όλους τον ίδιο, στην αυτοσυνειδησία. Στο ψηφιδωτό των ιδεών του, η ποικιλία των θεμάτων και των προσεγγίσεων με τον ίδιο

πάντοτε παρονομαστή, τη διάθεση – τακτική της αλογόμυγας, που πρώτα διατηρεί τον ίδιο σε εγρήγορση και κατ' επέκταση τους πολυπληθείς αναγνώστες τους.

Κάτω από τον προστατευτικό αλλά και παραπλανητικό μανδύα του «σημειώματος», δηλαδή της λιγόλογης και πρόχειρης αναγραφής πληροφορίας, γεγονόςτος κ.τ.λ. ο κ. Βαλσαμίδης ξετυλίγει τον προβληματισμό του, που μόνο πρόχειρος δεν αποκαλύπτεται. Τις δυσκολίες εξ αυτού του γεγονότος – οικονομία χώρου και χρόνου - αντιπαρέρχεται με το γνωστό εδώ και χρόνια ύφος του, ένα αποκαλυπτικό εσωτερικό μονόλογο σε «διάλογο» με τους αναγνώστες. Ο τριπρόσωπος λόγος, αντικειμενικός στην απόδοση του υλικού, διακόπτεται συχνά με προσωπικό σχόλιο και μετατρέπεται σ' ένα είδος «διαλογικού εσωτερικού μονόλογου» με φανερή την πρόθεση του συγγραφέα να «μετακενώσει» όχι μόνο γνώσεις αλλά και συναισθήματα τελείως προσωπικά, στους αναγνώστες του. Έτσι διατηρεί ζωντανό αυτό τον ιδιότυπο διάλογο – μονόλογο αναθερμαίνοντάς τον διαρκώς.

Βαθύς γνώστης των όσων συμβαίνουν γύρω του, πότε με αβρότητα αλλά και αυτοσαρκασμό, πότε με χιούμορ αλλά και σκληρή κριτική, με λόγο λιτό – επιγραμματικό, αλλά μεστό περιεχομένου, κριτικό - καταγγελτικό, επαινετικό, αλλά και προτρεπτικό – συμβουλευτικό, ο συγγραφέας δεν «μασάει τα λόγια του». Με διάθεση συνευθύνης και αυτοκριτικής διαλέγεται με τους αναγνώστες του, ιδιαίτερα όταν αυτοί είναι έντονα επικριτικοί. Η σοφία των χρόνων, τα προσωπικά βιώματα - εμπειρίες και η γνώση του περίγυρου επιστρατεύονται για να βοηθηθούν οι αναγνώστες του στην αναζήτηση απαντήσεων, όταν τα ερωτήματα πληθαίνουν.

Στα «Εκκλησιαστικά - Θεολογικά», ερευνητικό ενδιαφέρον προσφέρουν τα

άρθρα περί του Ιακώβου του Αδελφοθέου εξ' αφορμής μιας αρχαιολογικής ανακάλυψης σχετικά με τον ομώνυμο «αδελφό» του Ιησού. Προβάλλεται η Αγιογραφική πληροφορία περί των «αδελφών» του Χριστού από άλλη γυναίκα του μνήστορος Ιωσήφ και όχι βεβαίως από την Μαρία και παρατίθενται σχετικά αποσπάσματα από την Καινή Διαθήκη, ενώ τονίζεται η ιδιαίτερη θέση του Ιακώβου στην πρώτη Εκκλησία των Ιεροσολύμων. και εξαιρείται η συμβολή στην οικουμενικότητα της νέας πίστεως της χριστιανικής.

Η μελέτη των λαϊκών χορών αποτελεί ένα μεγάλο κομμάτι των ενδιαφερόντων του συγγραφέα, από την καθιέρωση του Διεθνούς Φολκλορικού Φεστιβάλ CIOFF-ΠΥΡΣΟΥ στη Νάουσα, μέχρι την έκδοση ενός ειδικού συγγράμματός του γύρω από τους ρυθμούς των χορών του δρώμενου «Μπούλες» της Νάουσας και το οποίο έτυχε θερμής υποδοχής από τους επαίοντες, τόσο στον ελληνικό όσο και στο διεθνή χώρο. Ο συγγραφέας θεωρεί ότι η σωστή αξιοποίηση των όσων μας παραδόθηκαν ως παρακαταθήκη από τους ανθρώπους που έζησαν στα μέρη αυτά πριν από εμάς, αποτελεί μια πρώτη τάξεως δυνατότητα να χρησιμοποιήσουμε τη γνώση του πλούτου που κρατάμε στα χέρια μας ως αντίδοτο στη μιζέρια.

Ο τόμος ολοκληρώνεται με πίνακα ονομάτων προσώπων, χωρών, πόλεων και τοπωνυμίων καθώς και με πίνακα οργανισμών, φορέων δράσεων κ.τ.λ. που περιλαμβάνονται στα διάφορα σημειώματά

Οι Π. Στοϊδης, π. Α. Νίκου, και Α. Οικονόμου παρουσιάζουν τις «Ψηφίδες»

ΤΟΜΟΣ 3^{ος} – ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΤΟΠΙΚΑ

Ο τρίτος τόμος των «Ψηφίδων» περιλαμβάνει σημειώματα της περιόδου 2003-2008 που δημοσιεύτηκαν ανάμεικτα με τα σημειώματα του 2ου τόμου, με τοπική ιστορική θεματολογία, αλλά για την καλύτερη οργάνωση της έκδοσης διαχωρίστηκαν, λόγω και της μεγάλης τους έκτασης. Όπως ο ίδιος ο συγγραφέας σημειώνει στην σύντομη εισαγωγή του, «...το βιβλίο αυτό δεν είναι ιστορία με την έννοια της συνοχής μιας ιστορικής συγγραφής. Αν παρά ταύτα ο μελετητής το χαρακτηρίσει ιστορία, δεν θα είναι μακριά από την αλήθεια. Πρόκειται για μια επιμελημένη αναφορά σε ιστορικά γεγονότα, τα οποία προβάλλονται υπό το φως της νεότερης έρευνας».

Τα κείμενα του τόμου αυτού ταξινομούνται στις εξής ενότητες:

Α. Νάουσα, πόλη με ρίζες

Η ενότητα περιλαμβάνει άρθρα που αναφέρονται στον τόπο και στην ιστορία του, σε πρόσωπα που έζησαν και έδρασαν στην περιοχή, από την αρχαιότητα μέχρι την επανάσταση του 1822. Διερευνάται η προέλευση του ονόματος του ποταμού μας, της Αράπιτσας, και παρατίθενται σημειώματα με σχολαστική επιστημονική τεκμηρίωση, στα οποία, αφ' ενός τεκμηριώνει την ταύτιση του Νυμφαίου της Μιέζας και της Σχολής του Αριστοτέλη με τον χώρο των Ισβορίων, κάτω από τη Νάουσα. Ο ερευνητής-συγγραφέας ανασυσταίνει την όλη ατμόσφαιρα της εποχής που στο χώρο αυτό συναντήθηκαν και συγχρωτίστηκαν ο μαθητής Αλέξανδρος και ο δάσκαλος Αριστοτέλης, οι δύο αυτές μεγάλες προσωπικότητες της Ιστορίας, που έμελλε να καθορίσουν την πορεία ολόκληρης της ανθρωπότητας. Με την αφορμή αυτή δίδονται συνοπτικές και εύληπτες πληροφορίες για την αριστοτελική διδασκαλία, τις μεθόδους και το περιεχόμενό της, τα συγγράμματα του μεγάλου δασκάλου και την επίδραση του έργου του στην πνευματική εξέλιξη της ανθρωπότητας.

Προς το τέλος αυτής της ενότητας περιλαμβάνονται τρία ενδιαφέροντα άρθρα σχετικά με την Παιδεία και τους δασκάλους στη Νάουσα στα προ του 1822 χρόνια και με τις δυο πιο γνωστές μεγάλες προσωπικότητες του πνεύματος που κατάρχονταν από την περιοχή: τον Ναουσαίο **Αναστάσιο Μιχαήλ τον Λόγιο**, και τον **Χρύσανθο**,

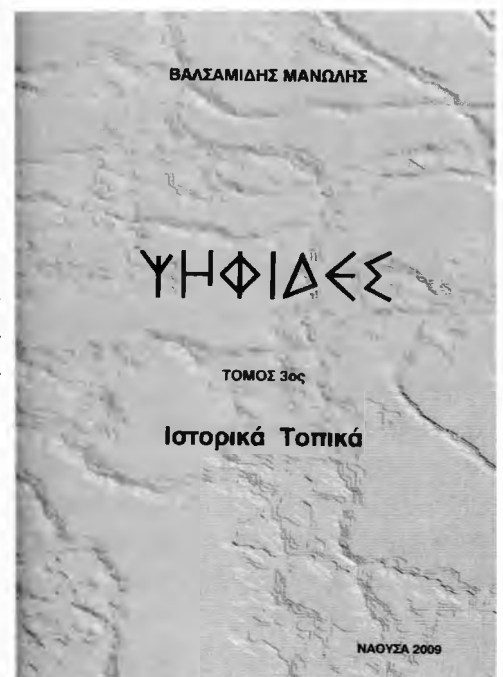
που γεννήθηκε στο Γραμματικό στα 1767 και έγινε Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως το 1824.

Β. Η επανάσταση της Νάουσας το 1822

Η συνομιλία με το παρελθόν σε μια εποχή τεχνολογικού θριάμβου φαντάζει συχνά σαν νοσηρή φαντασία κάποιων ρομαντικών, προορισμένη να βάλει φραγμούς στην εξέλιξη και να σφραγίσει τις πόρτες του μέλλοντος. Ωστόσο, όσοι πραγματικά εργάζονται για την πρόοδο και την ευημερία αυτού του τόπου, γνωρίζουν καλά πως η ιστορική συνείδηση αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο σε κάθε μας προσπάθεια να οικοδομήσουμε κάτι νέο και είναι εγχειρίδιο πολύτιμο για όλες τις επιστημονικές και πνευματικές μας κατακτήσεις. Αυτή εμπνέει τους αγώνες μας για το σήμερα και το αύριο, μας θωρακίζει με αξίες και ιδανικά και σηματοδοτεί την αποστολή μας στο σύντομο αυτό χρονικό διάστημα που θα ενώσει το παρελθόν με το μέλλον, ενώ στο τέλος από τη δική της έμπειρη ματιά κρίνεται η σπουδαιότητα των έργων μας.

«...Είναι ευχαρίστηση η γνώση της ιστορίας και η μέγιστη δυνατή διευκόλυνση στη χάραξη της πορείας μας, μέτρο συμβολής μας στην πρόοδο του τόπου» σημειώνει στο τέλος της εισαγωγής του Γ' τόμου του ο συγγραφέας. «...Δεν μονοπωλώ το δικαίωμα του ιστορικού συγγραφέα η του ιστορικού ερευνητή... Τα όσα έχω γενικώς γράψει μέχρι τώρα είναι σπαράγματα που θέλουν τον μάστορά τους να συνταιριάζει και με λίγη προσπάθεια να ανασυνθέσει την εικόνα της ιστορικής διαδρομής αυτού του τόπου...»

Στα δώδεκα σημειώματα αυτού του κεφαλαίου, του

σημαντικότερου στην νεότερη ιστορία της πόλης μας και από τα πιο σημαντικά της Ελλάδας γενικότερα, παρατίθενται πολλά νέα στοιχεία που συμπληρώνουν τα μέχρι σήμερα γνωστά, με νέες ιστορικές πηγές αλλά και επικριτικά σχόλια για ιστορικές ανακρίβειες «που σκοπό έχουν να πλήξουν το αυθόρμητο και την καθολικότητα του ξεσηκωμού», όπως παρατηρεί χαρακτηριστικά. «... Οι επί μέρους ανθρώπινες αδυναμίες μεγεθύνουν το εύρος του τελικού επιτεύγματος και στηρίζουν την άποψη ότι η ένδοξη αυτή πόλη θα επιλέγει τελικά το σωστό δρόμο και θα επιβιώνει μέσα από τις όποιες αντίξοες περιστάσεις. Αυτό που είπε ο Αναστάσιος Μιχαήλ ο λόγιος για την Ελλάδα στην Ευρώπη, ισχύει ασφαλώς και για τη Νάουσα: «μενεί τε και ζήσεται». Προς αυτήν την κατεύθυνση καλούμαστε να δουλέψουμε όλοι».

Γ. Η μετεπεναστατική Νάουσα

Το τρίτο κεφάλαιο περιέχει όντως πολύ σημαντικά στοιχεία από την περίοδο ουσιαστικά της ανασυγκρότησης της πόλης. Ξεδιπλώνονται μπροστά μας η ιστορία και ο πολιτισμός της Νάουσας μετά την καταστροφή της. Βρίσκουμε στοιχεία για τους Ναούς και τα παρεκκλήσια της πόλης πριν και μετά την καταστροφή. Μαθαίνουμε για τους γάμους στη Νάουσα στα χρόνια της Τουρκοκρατίας αλλά και για την ιστορία των ονομάτων των κατοίκων της.. Διαβάζουμε για την παιδεία και τα σχολεία στη Νάουσα, που πρωτοξεκίνησαν από τους Νάρθηκες των Εκκλησιών, με πρώτο το Ναό του Προδρόμου και σε σπίτια οικοδιδασκάλων. Πρώτο σχολείο, το Παλαιό Σχολείο, που στεγάζεται σε ιδιόκτητο οίκημα στην περιοχή των Ταξιαρχών.

Δ. Μακεδονικός αγώνας

Στην ενότητα αυτή των ιστορικών σημειώματων ο κ. Βαλσαμίδης αναφέρεται κυρίως σε γεγονότα που συνέβησαν στην περιοχή της Νάουσας, που αποτελούσε και το σημαντικότερο ίσως κέντρο του Μακεδονικού Αγώνα. Δεν χάνει όμως την ευκαιρία να αναφερθεί και σε γεγονότα που διαδραματίστηκαν στον ευρύτερο μακεδονικό χώρο από την εποχή ακόμα του Πελοποννησιακού πολέμου, τονίζοντας την διαχρονική παρουσία του ελληνικού στοιχείου. Αναφερόμενος στον καθαυτό Μακεδονικό Αγώνα, την περίοδο 1905-1908 επισημαίνει την εμπλοκή των Μεγάλων Δυνάμεων, που για τους δικούς τους λόγους

η καθεμιά επιχειρούν να ελέγξουν την παραπαίουσα οθωμανική αυτοκρατορία της εποχής ελέγχοντας και χειραγωγώντας τους υπόδουλους λαούς.

«Λαός που ξεχνάει την ιστορία του δεν έχει μέλλον. Η γνώση, και μάλιστα η βιωματική της ιστορίας είναι συντελεστής αυτογνωσίας, θέληση, στήριγμα στο παρόν, δυναμικό άνοιγμα στο μέλλον. Οι κραυγές και πιο πολύ οι ενέργειες διακοπής της ιστορικής συνέχειας, η επιχειρούμενη άμβλυνση της ιστορικής μνήμης δεν στοχεύουν απλά και μόνο στην αλλαγή ταυτότητας, αποσκοπούν στην εξαφάνιση του γένους των Ελλήνων» επισημαίνει ο συγγραφέας.

Ε. Η μετά το 1912 περίοδος

Το πέμπτο κεφάλαιο περιλαμβάνει συγκριτικό πίνακα ονομάτων των οικογενειάρχων του 1892 και του 1912 κατ' αλφαβητική σειρά και στη συνέχεια ανοίγει ένας μεγάλος κύκλος για τα Σχολεία της Νάουσας, με ιδιαίτερες εκτενείς αναφορές στο Σχολείο του Αγίου Μηνά, το μεγαλύτερο εκπαιδευτικό οικοδόμημα στη Νάουσα, η ιστορία του οποίου βαδίζει παράλληλα με την ιστορία της πόλης από τις αρχές του 20ου αιώνα.

Στ. Ανακεφαλαίωση. Περιληπτική παρουσίαση της ιστορίας της Νάουσας

Από τις πιο ολοκληρωμένες αυτού του είδους γραπτές αναφορές για την ιστορία της πόλης μας, από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα, χρήσιμο ιστορικό βοήθημα για Ναουσαίους και μη. Η πρόθεση του συγγραφέα γι' αυτή την εκ νέου αναφορά στο ιστορικό παρελθόν της φανερώνεται στον επίλογο του σημειώματος: *«Η πόλη σήμερα ψάχνεται. Θα βρει το δρόμο της, γνωρίζει να ξεπερνάει καταστάσεις. Το ιστορικό γίνεσθαι, όπως το παρακολουθούμε στο παρελθόν και η αποδεδειγμένη προσαρμοστικότητα των κατοίκων της θα λειτουργήσουν αναγεννητικά.»*

«Παραδίδοντας μαζί το δεύτερο και τρίτο τόμο των Ψηφίδων στους φιλόστορες αναγνώστες σε μια περίοδο κρίσης...» σημειώνει στο τέλος ο κ. Βαλσαμίδης *«...εύχομαι να αποτελέσουν μια αισιόδοξη νότα – «απήχημα» για ένα καινούριο ξεκίνημα της τραγουδισμένης πόλης που δεν της ταιριάζει η κατάσταση στην οποία έχει περιέλθει. Στην πόλη, λοιπόν, και «τοῖς ἔντενζομένοις», με πολλή αγάπη».*